

Arbeisumsteðurnar vóru vánaligar...

... men samanhaldið var gott

Tað var ikki fyrr enn í fimtiárunum, at vit finga kontanta lön gjøgnum lönghjaldsstovuna hjá Fylking. Hetta skuldi tó verið gjørt fyrr, tí so hevði felagið átt nógv av pengum. Fylking gjørdi sína lönghjaldstovu í 1935, og tað var sjálvandi tá, vit eisini skuldu farið uppi.

Ísvirkið

Tað var í 1928, at menn fóru at tosa um ísvirki á Tveroyri, og árið eftir varð farið undir virkið. Her minnist eg eisini Petur Mohr Dam sum tann heita forsprákarar fyrri hesum tiltaki. Tað gekst illa at fáa tað øki, har Ísvirkið liggur í dag. Tað var kommunan, sum átti hetta øki.

Meginparturin av arbeitinum, sum lagt varð í byggingina av hesum virki, var pliktarbeidi. Hvør arbeidari arbeiddi í 14 dagar uttan lön. Tá virkið var komið í gongd, varð arbeitt 4 dagar um vikuna fyrri lön og 2 uttan. Hetta skuldi koma teimum til góðar seinri, men tað var herð mótstøða her á plássinum. Tað komu eisini fleiri bátar til virkið, men vísti tað seg, at tað gekk ikki. Eg haldi, tað vóru bátarnir, sum gjørdur sín stóra mun til, at virkið ikki gekk.

Í kommununi

Ella Midjord hevur eisini havt sæti í kommunustýrinum. Vit spyrja hana, hvussu hetta bar til, at kvinna kom í kommunustýrið tá.

— Tað varð ofta talað um at fáa kvinnuliga umboðan í kommununi. Tá var tað so, at bæði Fylking, Javnaðarfelagið og Fiskepigernes Fagforening stillaðu upp saman til kommunuvalið. Semja var um at stillast skuldi ein upp frá konufólkunum, og finga vit ta ferðina fimm limir í kommunustýrið av sjei. Sama árið kom

Maria í Skorti í skúlanevndina og javnaðarflokkurin hevði eitt gott val tað árið. Hetta var í 1936.

Hvat kundi gerast

— Um hetta mundið vóru ringar tíðir. Eg minnst ikki eins ringar tíðir, hvørki frammanundan ella aftaná. Bert eitt størri virki var tá. Tíðin var komin, at skipini skuldu fara á Suðurlandið. Tá var tað, Petur M. Dam fór til Havnar at tosa við bankar, um at leiga fiskaplássini, til skipini komu aftur.

Fundur varð hildin her, har bæði mannfólk og konufólk møttu, fyrri at tosa um, hvat skuldi gerast. Eisini skuldi Petur Mohr Dam til Onglands at kanna, um møguleiki var at fáa fatur á einum trolara. Tað stóð so illa til tá, at bæði Thomsen og Hvítanes vóru við at fara á húsagang, men tað varð tó bjargað í seinastu løtu.

Petur M. Dam kemur so aftur úr Havni, og varð tá roynt at savna pengar saman til at fáa Aktieselskapið til keyps. Kommunan kom eisini uppi, og Fiskepigernes Fagforening setti sínar 9.000 krónur í fyrtekuna.

Arbeitt varð so víðari við málinum, og varð Rudolf Niclasen sendur til Danmarkar fyrri feløginu at tingast við Fiskaribankan. Hann var eisini í Onglandi og fekk trolaran. Fyrsta ætlanin var at fáa trolaran til plássid og leiga tað, sum Aktieselskapið hevði. Men eydnaðist tað okkum at fáa alt. Men tað var tungt. Tað varð arbeitt nátt sum dag. Petur Mohr Dam arbeiddi í Havni, og fakfeløginu saman við kommununi arbeiddu her fyrri at fáa hetta í gongd.

Hetta virkið, sum fekk navnið A.T. — Arbejdernes Trawlerdrift, kom fyrri seg og gav nógv arbeidi líka til einaferð í fimtiárunum. Tá saltfiskurin var

fyrri mundu upp ímóti 100 fólk arbeida í fyrtekuni. Men eins og Ísvirkið, so varð AT eisini offur fyrri størmunnunum, sum vildu øllum arbeidasamtøkum til livs. Aftaná hava teir eisini havt sín stóra fyrirum av hesum.

— Høvdu arbeidararnir nakað at siga í AT, ella var tað stjórin, sum tók allar avgerðirnar?

— Har var eitt driftsráð og tað virkaði væl. Heygum var stjóri og vildi hann fegin driva AT víðari, um teir finga hjálp, tá á stóð. Men har komu andstøðumenninir aftur at spennu bein fyrri okkum. Einku er at ívast í, at AT vildi verið liv lagað, um vit tá finga eina hjálpanði hond, men so var ikki. Virkið skuldi dreppast, og tað eydnaðist teimum.

— Tað verður ofta sagt, at hesi virki hava kostað nógv og javnaðarmenn hava gjørt tað og tað. Men hesi virki hava so sanniliga eisini givið nógvur pengar av sær. Tey hava mettað manga arbeidarafamilju.

— Eg haldi, at javnaðarmenn tá royndu meiri enn nú at halda uppá sín rætt og kostaði tað teimum eisini dyrt. Hver gjørdi meir enn Petur Mohr Dam, og hvør fekk verri lön enn hann? Tá hjálpin var fyrri neyðini, var hann vælkominn eisini til sínar mótstøðumenn, men hvør var lønin? Eg veit tað. Eg havi arbeitt nógv saman við honum. Við honum mistu vit ein góðan mann.

— Hvussu var samarbeiðið millum fakfeløginu og javnaðarflokkin á Tveroyri?

— Ja, tað var sera gott samarbeiði millum Fylking, Fiskepigernes Fagforening og javnaðarflokkin. Tað vóru stórt sæð tey somu fólkini, sum vóru í fakfeløgnum og í flokkinum.

— Fyrsta 1. maidagshaldið, sum varð hildið í Føroyum, varð hildið á Tveroyri. Hetta var fyrri heimsbardagan. Eg minnst, at vit arbeiddu í fiski til kl. 12 tann dagin. Fylking og Fiskepigernes Fag-

forening skuldu skipa fyrri. Og her var veruligur veitslurómi í samband við hetta 1. maidagshald. Øll vóru við, og soleiðis var við øllum teimum komandi 1. maidagshaldunum. Men eftir heimsbardagan kom líkasum steðgur í. Stundum var maidagshaldið í losjuni og stundum í dansistovuni. Her vóru talur hildnar og nógv varð sungið. Tað var ikki óvanligt, at fólk gingu eftir gøtunum við harmoniku og sungu.

— Tú sigur, at samarbeiðið var bæði gott og neyvt millum javnaðarflokkin og fakfeløginu, men Dam var ikki arbeidsmaður, hann var lærari. Tað bilti kanska ikki?

— Nei, so avgjørt ikki. Samarbeiðið millum flokkin og fakfeløginu var gott, men hetta dámdi ikki teimum stóru monnum á Tveroyri.

Lønarmunur, men ikki munur á arbeidi

— Tað var munur á lønini

hjá konufólkum og mannfólkum, men tað var eingin munur á arbeitinum. Mannfólkini arbeiddu uppá fisk, og tað gjørdi konufólkini eisini. Men konufólkini arbeiddu meira fiskaarbeidi enn tey gera í dag. Tí, tá tey nú flekja, vaska og salta, eru tað mannfólkini, sum gera hetta arbeidi. Tá vóru tað konufólkini.

— Eisini minnst eg einaferð, vit kegladust um, hvør skuldi koyra fiskin og hvør skuldi bera hann. Hetta endaði við, at tað vóru menninir, sum skuldu koyra, og konufólkini bera.

Tað, sum var á hjólum, áttu mannfólkini, heldur Ella brosandir fyrri.

Klassamunur

— Var nakar klassamunur?

— Ja, tað kann ikki annað sigast. Fiskimenninir og fiskagenturnar vóru tey, sum minst vórðu virð. Hini hildu seg vera betri.

— Kundi ein siggja tað

Arbeidið var tungt, lítið virt og lønin var lítill